

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	A 19. század második felének magyar irodalma LM 4161 (B szak: 4261)						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente, Dr. Berki Tímea, Dr. Zabán Márta						
2.4 Tanulmányi év	MA2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	Kö, A
	MB						
	2						

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1 Heti óraszám	6	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	9	melyből: 3.5 előadás	6	3.6 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.7 Egyéni munka össz-óraszámja					
3.8 A félév össz-óraszámja	126				
3.9 Kreditszám	5 (B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> Az oktatás célja alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> A tantárgy részletes alapozó bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben	Jelenségek és klasszikus magyar irodalmi szövegek összefüggéseinek értelmezése.	
3. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái.	Idem	
4. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Idem	
5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19. század közepének jelentős irodalmi eszmecseréiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.	Idem	
6. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az	Idem	

Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez		
7. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrahasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a nárcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignóty, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószerke, kábítószerke és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikai. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténeti reprezentációi és irodalmi újírássai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérikus testek: a test modernista poétikai a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitas mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. A magyar színházi élet alakulása a 19. század második felében, különös tekintettel a Kolozsvári Színház működésére	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: <i>A Hét</i> és a <i>Nyugat</i> indulása.	Idem	

Kötelező szépirodalmi munkák

Ady Endre: [két tárcalevél ismerete Ady párizsi tudósításaiból](#)

Ambrus Zoltán: *A gyanú*

Arany János: *Évnapra, Ősszel, Vojtina-levelek, A sárkány, Gondolatok a békekongresszus felől, Letésem a lantot, Kertben, Évek, ti még jövőendő évek, Fiamnak, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Ágnes asszony, Szondi két apródja, V. László, Rozgonyiné, Török Bálint, Szibinyáni Jank, Szondi két apródja, A hamis tanú, Ágnes asszony, Széchenyi emlékezete, Honann és hová?, A lepke, Vásárban, Hidavatás, Az üneprontók, Tetemrehívás, A képmutogató, Kozmopolita költészet, Tamburás öregúr, Kertben, Vörös Rébék, Naturam furca expellas..., Honnan és hová, A tölgyek alatt, Éjjéli párbaj, Az ünneprontók, Tengeri-hántás, Epilógus*
A nagyidai cigányok, Keveháza, a Toldi-trilógia darabjai, Bolond Istók

Naiv eposzunk, Irányok

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [Álmok álmodója](#)

Bródy Sándor: *Húsevők*

Cholnoky László: *Bertalan éjszakája*

Czóbel Minka: *Eunoia, Tört sugárban*

Csiky Gergely: *A félelmes szomszéd, Gombos úr válópöre*

Gozsdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája, [A tárcaelbeszélésekről](#)*

Heltai Jenő: *De profundis, Tőzsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe, Változatok szemjátékra, [A Slemil keservei](#)*

Jókai Mór: öt összefüggő, irodalomszemléleti természetű publicisztikai szöveg ismerete,

Az élet komédiásai vagy Egy ember, aki mindent tud

Jósika Miklós: *Két élet*

Justh Zsigmond: tetszőlegesen választott novella ismerete

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei, Rajongók*

Kiss József: *De profundis, Influenza*

Komjáthy Jenő: *Delíriumban, Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos, Árnyéktánc*

Meltzl Hugó / Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok, Új Zrínyiász, Beszterce ostroma*

Petelei István: [Klasszi](#), *Parasztszégyen*

Reviczky Gyula: *Apai örökség, Arany Jánosnak, Don Juan a másvilágon*

Thury Zoltán: *Az ember, aki hazaballagott*

Tömörkény István: [Postavárás](#)

Vajda János: *A kárhozat helyén, Hús év múlva, Harminc év után, A virrasztók, Luzitán dal, De profundis, Memento mori, Köröndnél, Vasúton*

<p>Kötelező szakirodalmi munkák:</p> <p>Bényei Péter: <i>A történelem és a tragikum vonzásában. A történelmi reégny műfaji változatai és a tragikum kérdései Kemény Zsigmond írásművészetében</i>, Debrecen, 2007, 318-366.</p> <p>Dávidházi Péter, "Harmadnap". Arany János és a feltámadás költészete, <i>Holmi</i> 2011/6, 708-728.</p> <p>T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L'Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (két, tetszőlegesen választott fejezet a hallgató által ismert szövegekhez)</p> <p>S. Varga Pál: <i>Két világ közt választhatni. Világkép és többszólamúság Az ember tragédiájában</i>, Argumentum, Budapest, 1997.</p> <p><i>Magyar irodalom</i>, szerk. Gintli Tibor, Akadémiai Kiadó, 2010. (két, szabadon, a hallgató érdeklődésének és tájékozódásának megfelelően választható fejezet a kézikönyvnek a 19. század második felét tárgyaló részéből)</p>		
6.2 Szeminárium		
<p>ELSŐ SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR–ANGOL]:</p> <p>1. Bevezetés a "19. század" "második felének" "magyar" "irodalmáról" való történelmi diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől modern a modern magyar irodalom?</p> <p>2. A groteszk változatai a 19. század közepének magyar és világirodalmában</p> <p>Arany János: <i>Bolond Istók</i></p> <p>Gogol: <i>Az orr</i></p> <p>3. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)</p> <p>Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztlábos cigány múzsaleány!?” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), <i>ItK</i> 1997/3–4., 347–383. (új változata: Milbacher Róbert: „...földben állasz mély gyököddel...” A magyar irodalmi népiesség genezisének akkulturációs metódusa és pórias hagyományának vázlata. Osiris Kiadó, 2000.)</p> <p>4. A világirodalom modern feltalálása és képzetei</p>	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

Az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok* (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

5. Irodalomszemléleti keretek és a történelmi regény poétikája Kemény Zsigmondnál

Kemény Zsigmond: *Rajongók*

6. Hibrid történelmek: Mikszáth Kálmán, *Új Zrínyiász*

7. Művészet-értelmezések a modernségben

Asbóth János: *Álmok álmodója*

Tolsztoj: *Kreutzer-szonáta*

8. Módszertani szeminárium: szemináriumi dolgozatok előzetes bemutatása és megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projekt munka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre. A bemutatók minősítése szerves részét képezi a szemináriumi jegynek.

9. A Don Quijote-toposz újraírásai

Mikszáth Kálmán: *Beszterce ostroma*

Gustave Flaubert: *Bouvard és Pécuchet* (eredetileg magyarul: *Két újkori Don Quijote*, 1882.)

10. Ironikus prózapoétikai megoldások Jókainál

Jókai Mór: *Egy ember, aki mindent tud*

11. A város mint kulturális metafora: irodalmi víziók a modernizálódó nagyvárosról

Heltai Jenő: *A Kerepesi út, Tőzsde-dal*

Ambrus Zoltán: *Midás király*

12. Őrület és modern prózapoétika

Kosztolányi Dezső : a *Bolondok* című kötet anyaga

E. A . Poe : *Dr. Kátrány és Toll professzor módszere*

13. Szerepjáték, felbomló személyiség:

Cholnoky László, *Prikk menyei útja*

14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A *Hét* és A *Nyugat* indulása (a folyóiratok első három lapszámának alapos ismerete kötelező)

Szegedy Maszák Mihály, Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a Nyugat folyóirat első száma = = A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig, szerk. Szegedy-Maszák Mihály – Veres András, Gondolat, Bp., 2007.

MÁSODIK SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR-VEGYES (német, olasz, finn, orosz, japán, olasz stb.):

1. Bevezetés a „19. század” „második felének” „magyar” „irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak

2. A többszólamúság technikái és fokozatai a 19. század közepének prózájában

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*

Dosztojevszkij: *A hasonmás. Pétervári történet*

3. A kulturális emlékezet (emlékeztetés) politikája és a századközépi vizuális fordulat

Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859.

– a Vasárnapi Újságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei

[Dávidházi Péter, “Isten másodszültje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27. \(ajánlott: 318–330.\)](#)

4. A bukás és a csalódottság modernista elbeszélései és irodalmi toposzai

Kemény Zsigmond: *Rajongók*

5. A pikareszk és újraértelmezése az „elveszett nemzedékek” szövegeiben

Arany László, *A délibábok hőse*
Nyikolaj Vasziljevics Gogol, *Revizor*

6. Az őrület prózapoétikái és a modernista elbeszélés

Mikszáth Kálmán: *Beszterce ostroma*
Ny. V. Gogol: *Egy őrült naplója*

7. A korai magyar sci-fi és a tudomány utópisztikus víziója

Jósika Miklós: *Két élet*

8. A szemináriumi projektfeladatok bemutatása, közös megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre. A bemutatók minősítése szerves részét képezi a szemináriumi jegyeknek.

9. A világirodalom modern feltalálása és képzetei

Az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok* (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

10. A nyomolvasás mint kulturális metafora a 19. század végén

Ambrus Zoltán: *A gyanú*
Tóparti gyilkosság

11. A Ninive-toposz modern alakváltozatai és a biblia narratívák státusa a korai modernista magyar irodalomban

Ambrus Zoltán: *Ninive pusztulása*
Anatole France: *Thaïs*

12. A detektívtörténet és a modernista elbeszélés reflexív fordulata

Mikszáth Kálmán: *Szent Péter esernyője*
E. A. Poe : *Az ellopott levél*

13. Éntörténet, szerepjáték, felbomló személyiség:

Cholnoky László: *Szent Bertalan ájszakája*

Kosztolányi Dezső: *Lidérc*

14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A *Hét* és A *Nyugat* indulása

(három lapszám alapos ismerete kötelező az első évfolyam anyagából mindkét lap esetében)

Szegedy Maszák Mihály, Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a *Nyugat* folyóirat első száma = = A magyar irodalom történetei 1800-tól 1919-ig, szerk. Szegedy-Maszák Mihály – Veres András, Gondolat, Bp., 2007.

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás kombinált vizsgája (írásbeli, szóbeli)	L. alább		A jegy 2/3-a
7.5 Szeminárium	Alapos, szakszerű, kreatív munka, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep		A jegy 1/3-a

7.6 Minimális követelmények

A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgája három részvizsgából tevődik össze:

1. A *szemináriumi minősítést* a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középarányosa adja. Ha ez eléri az öt pontot, akkor írásbeli és szóbeli vizsgával folytatódik a féléves vizsga. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposág és pontosság.

2. *tesztszerű írásbeli*

3. ezt még a teszt napján *szóbeli* követi egy tétellel a szemináriumból, hárommal az előadásból

A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de a szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy mindaddig, amíg a hallgató nem szerzi meg az átmenő szemináriumi minősítést. A részjegyek még egy évig érvényesek.

A szemináriumi dolgozat a 2014-2015-ös egyetemi évben a magyar-angol és a magyar-vegyes csoportokban ún. projektfeladat formájában készül: az első héten a hallgatók hármas-négyes csoportokat alakítanak, kutatási feladatok közül választhatnak, majd a második héten kötelező konzultáción beszélnek át a csoportokban készítendő szemináriumi dolgozat céljait, elvi és gyakorlati kérdéseit. A második héttől kezdődően a csoportok online (blog)felületet hoznak létre, s hetente kb. egy oldalnyi, nyilvános, az évfolyam által is olvasható bejegyzésben jelzik a szakmai projekt állapotát. A csoportok a félév 8. hetének szemináriumán nyilvánosan mutatják be és vitatják meg a részeredményeket: kitűnő bemutató esetén a végső vizsgajegyhez hozzáadott, megelőlegezett bónuszpont jár. A szemináriumi projektdolgozatok a *mindenki egyért – egy mindenkiért* elv alapján kerülnek elbírálásra: tehát a csoport minden tagja azonos jegyet kap (kivéve akkor, ha valamelyikük bizonyíthatóan másként teljesített, mint a többiek). A projektfeladat célja, hogy a hallgatók egymástól is tanulva, egymást kiegészítve, kompetitív, de ugyanakkor barátságos környezetben, folyamatos munkával sajátítsák el az irodalomtörténet művelésének alapvető képességeit.

A szemináriumi dolgozatok leadási határideje: május 29, 12 óra (elektronikusan és nyomtatva). A dolgozatok terjedelme: projektfeladatok esetén 25 000-30 000 karakter (szóközzel).
Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezelem.